

POJMY PIK A BABA V DĚTSKÉ HŘE.

MILOŠ KUČERA

VÝKLAD

"*Piky piky na hlavu, že na babu nehraju*", křičí dítě. Operační význam *pik(y)* a *baba* je jasný: zabránit oplátce v honičce (ve hře *Na babu*). Znamenají tyto výrazy ještě něco "normálně" lexikálního (jako *strom, kočka* atd.) a má cenu tento případný význam do úvah o hře vnášet? Použijeme k tomu několika českých a francouzských slovníků (viz Literaturu).

Pik má být praeevropské, s pohybovým základem (úder v podobě klovnutí, viz též latinské *picus*= žluna, datel). S tím je spojená grafika výběru a vyznačení tečkou, skvrnkou, získanou často píchnutím, perforací (*piha*; též *pictura*= malba i vyšívání). Oscilace *pikání* a *píchání* přivádí představy koitu, u některých autorů též mužského údu. Tato přímá sexualita je brzy převáděná na sociální téma distribuce a registrace věci (žen): d'áblova dcera jménem smilství je *pik mezi všechny, picna, kurva, ničí bába* (Jungmann). Práci eviduje ostatním dělníkům *le piqueur*, nebo neosobní strojek, tovární *píchačky*. Toužíce po spravedlnosti máme na druhého *pik, pifku* a tak se proti němu rádi *spikneme* se třetím: každá věc je výlučná, je to zábor (količky-pikety), jako když srbské dítě zvolá v chumlu na cestě: "*Pik moja žed'a!*" (moje žízeň) a pije ze studánky první (Jungmann).

Zapikán na *piko* nebo *pikolu* je protihráč připichnutý už předtím pohledem jako jménu k místu, visačka *Franta za stromem*: musím to ale stihnout včas, , *pic-* při schovávané neboli *pikané*. Při honičce se cizímu *piku, pichu* a dokonce *pychu* bráním vlastní injekcí, autoeroticky se zaberu sám.

Baba vypadá jen čistě slovansky, ale podle nás není (zde si dělám etymologickou zásluhu za uvedení shody s francouzštinou, v našich slovnících chybějící). Původ je spatřován v opakování *ba-*, a to blábolícím buď dítětem nebo někým překvapeným: ten je *baba, paf* z toho, že se nechal zaskočit, opíchat, ojetat, tedy si ho *strčit do báby, "se le faire mettre dans le baba"*. "*Le baba*" zde znamená *zadek* (prý kvůli podobě s pysky a pusou, navíc blekotající) až *ženské pohlaví*- podstatný je ovšem v úsloví onen směr zezadu (viz k podřízení se starším dále) a prázdné místo k piknutí-grafika by se pak podobala oné značce koitu z gynekologických kalendářů. Ale kupodivu totéž u Jungmanna- latinsky *ánus*= *stará žena*, a *anus*= *kruh a řiť*; *dostat na bábu* jako *výprask* se řekne česky i francouzsky.

Význam *ženy* a *staré ženy* máme v češtině navíc ve srovnání s francouzštinou (kde se pak cítí jako slovanské, cizí slovo). O ženách se pomocí *baba* mluví z mužského

hlediska. *Moje ba(á)ba* je ženský zadek, co mám k dispozici, ale co stejně patří k jiným babám, do jejich tábora. Tam vládne bába *pupkořezná* a bába *kuplířka* (d'áblem nastrčená a obcující s ním), která úskoky a kouzly dělá z mé panny picnu všech; sama přitom prázdná, závistivá a perverzní (např. bába *svíčková*). Do babského světa patří jen malé děti (*bábě, báběnc*) a nakažení *babáři, zbabělci*; kdyby si báby založily stát, šlo by to tam všechno proti logice (lhář poslem atd.- viz republiku *Babinskou* u Jungmanna).

Pohlavní (ne)spravedlnost je rétorikou justice sociální a identitní: pro iniciační rituály, kde mladí, zobáci slouží sexuálně, v různém míře symbolicky starým, mazákům (*bába = palice libaná lodními nováčky*: Jungmann); pro kontrolu "incestuálního" vlastnění- např. pouze dvanáctý sud je *bába*: sládek a chasa ho mohou vypít doma a neměnit ven.

Zpřesněme interakci *pik a baba* v honičce. Když mám babu, už si nepatřím (patřím *bábě* jako osobě), jsem vyňat z mužského bratrstva; musím se toho zbavit předáním dál. Když mám babu, když jsem *ostal babou* (Jungmann), co na sobě nesu, ji nakažen? Bábu jako díрку (která si nepatří a volá po piknutí, stejně jako bába osoba, *moje stará*), zranitelný terč- a tak si raději sám strčím symbolický prst do symbolického zadku (*pikat se = nehrát*), uzavřu se; od sebe navíc infekci nedostanu.

DISKUSE

Má ale cenu zjišťovat interakce pojmů nad pravidla hry, do symbolického výrazu poměrů sexuálních (tělesných a gender), odvozeně identitních či existenciálních (druhý člověk, intimita) a odvozeně sociálních (spravedlnost, distribuce)? Honičku hrají i holky a při vyslovení *baba* asi nepocítují žádnou difamaci svého pohlaví; předává se "to" smíšeně, takže se hry (aspoň někdy) nepoužívá k erotickému (heterosexuálnímu) vzrušení z dotyku. Obecná sexuálnost ve Freudově smyslu (*Totem a tabu*, s. 55) s jejich identitnímu a sociálními zákazy zde ovšem vystupuje.

Mohlo by se pro ni místo *pik(y)* a *baba* použít něco jiného a nic by se nestalo? Tedy: jde o obdobu *mana*, výrazu, při němž podle Lévi- Strausse nezáleží na slově a jeho etymologii, ale na tom, že mluvčí právě neví, co "to" znamená (*mana* jako *volné, poletující označující*)? Podle nás na pojmenování záleží. Alespoň komparačně. Srovnání s jinými hrami ukazuje, že slovní posuny vyznačují psychické posuny v reálu, ve vývoji dětí. Dva příklady z nástupu a vyostření sexuality.

V 5. a 6. třídě jsem např. místo klasické formy registroval honičku s "*Máš na sobě Ajc, Ajcomor...*" nebo "*Nováka, Petrlíkovou...*"; zde se infekční choroby střídaly se jmény osob; hru jsem přitom vyložil jako očištný rituál (nejprve je nutné se zřetelně zašpinit), reagující na nárůst hříšných myšlenek a gest mimo hru. Jindy zas naši studenti zaznamenali zvyk skupiny jedněch devátáků: komu prvním u kuřáků upadl

popel, ten byl nazván *píčkou*; přitom šlo tuto neutrální prohru volat *baba*- jak se ale ukázalo dál, bylo zmíněné prostředí skutečně sexuálně vybičované a využívalo se každé příležitosti toto téma připomenout.

LITERATURA

Freud, S. : *Totem a tabu. Vtip a jeho vztah k nevědomí*. Praha, Práh 1991.

Lévi- Strauss: *Introduction , l'oeuvre de Marcel Mauss*. -In: Mauss, M. : *Sociologie et anthropologie*, Paris, Presses Universitaires de France 1989, s. ix- lii.

SLOVNÍKY:

Jugmann, J. : *Slovník česko- německý*. Praha, v reedici Academia 1989. (Pro nás zde základní dílo.)

Holub, J.- Kopečný, F. : *Etymologický slovník jazyka českého*. Praha, Stát. nakl. učebnice 1952.

Holub, J.- Lyer, S. : *Stručný etymologický slovník jazyka českého se zvláštním zřetelem ke slovům kulturním a cizím*. Praha, Stát, pedag. nakl. 1978.

Machek, V. : *Etymologický slovník jazyka českého*. Praha, Lidové noviny 1997.

Neumann, J.- Hořejší, V. et al. : *Velký francouzsko český slovník*. Praha, Academia 1974.

Pražák, J.- Novotný, F.- Sedláček, J. : *Latinsko- český slovník*. Praha, Česká grafická unie 1948.

Rey, A. (Ed.): *Dictionnaire historique de la langue française*. Paris, Le Robert 1992, 1993.

Robert, P. : *Le grand Robert de la langue française*. 2ème édition entièrement revue et enrichie par Alain Rey, Paris, Le Robert 1991.

Slovník spisovného jazyka českého. Praha, Academia 1989.